

Rád bych věděl, zda mohou být klíšťata nebezpečná pro našeho pejska a zda lze účinně předcházet napadení klíšťaty. Je nebezpečná borelióza a jak můžeme klíště bezpečně odstranit?

Je opět červen a to znamená, že sezóna klíšťat je v našich zeměpisných podmínkách v plném proudu. V přírodě se vyskytují běžně do nadmořské výšky 700 m, nejvíce od května do září, ale při mírných zimách, není klíště výjimkou ani v lednu.

Klíšťata patří mezi roztoče. Na území České republiky se zdaleka nejčastěji setkáváme s klíštětem obecným (*Ixodes ricinus*). Má oploštělé tělo nahoře pokryté tvrdým štítkem. U samců, kteří jsou červeno hnědí, dosahuje štítek až na konec zadečku, ale žluto červené samičky mají štítek malý, aby jim nebránil v roztažení těla při sání většího objemu krve. Oplozená samička klade až 1000 vajíček, ze kterých se nejprve vylíhne 6nohá larva, která se po nasátí krve mění v 8nohou nymfu a ta opět po napití krve v 8nohého dospělého. Klíště obecné je tzv. trojhostitelské, protože každé jeho vývojové stadium se musí nasát krve na jiném hostiteli. Např. larva se po napití u drobného hlodavce pustí, změní se v nymfu a opět musí nějaký čas čekat v trávě, než se vyskytne nový hostitel, u kterého se přichytí a nasaje, aby se změnila v dospělé klíště. Díky tomu trvá vývoj klíštěte 1 až 3 roky. I když larvy sají na myších a drobných hlodavcích, nymfy u větších zvířat, můžeme všechna vývojová stadia najít i na jednom zvířeti.

Klíšťata se nejvíce vyskytují v křovinách nebo v místech s vysokým bylinným porostem. Čekají s rozevřeným předním párem nožiček, na jejichž konci mají smyslové buňky, tzv. Hallerův orgán, který jim pomáhá vyhledat hostitele. Jakmile se nějaký objeví, klíště se přichytí nožičkami a najde si vhodné místo na sání. Většinou jsou to místa s jemnou kůží např. oči, nozdry, uši a krk. Klíšťata nejsou hostitelsky specifická, tzn. že si nevybírají a přisají se na zvíře nebo člověka, který je zrovna přítomný. Součástí ústního ústrojí je válcovitý chobotek s háčky, které jsou na něm uspořádané podobně jako výstupky na hmoždince ve zdi, a zabraňují odpadnutí klíštěte. Háčky nejsou uspořádány do žádné spirály, proto je jedno, kterým směrem je klíštětem otáčeno při odsraňování.

Zvířata v přírodě jsou proti klíšťatům mnohdy bezmocná. Po přisátí parazita vzniká na kůži hostitele zarudlá skvrna, která postupně začíná svědět. Zvíře se intenzivně drbe a nezřídka klíštěti odtrhne zadní část těla. Hlavička, která je vnořena hluboko v zanícené kůži zůstává a způsobuje zánět, tzv. granulom, nezřídka infikovaný, který přetrvává až několik měsíců. Kromě těchto lokálních reakcí, je klíště nebezpečné celou řadou onemocnění, které přenáší, např. lymfská borelióza, rickettsióza, hemobartonelóza, theilerióza, virová klíšťová meningoencefalitida. I když jsou tyto choroby záležitostí hlavně tropických a subtropických zemí, na našem území se můžeme setkat s lymfskou boreliózou, klíšťovou meningoencefalitidou a klíšťovou paralýzou.

Původcem boreliózy je *Borrelia burgdorferi*, která přežívá v zadním úseku trávicí trubice klíštěte, kam se dostává při sání krve již nakaženého zvířete. Při sání z jiného jedince jsou borelie aktivovány touto novou krví, migrují až do sacího ústrojí klíštěte a spolu se slinami se dostávají do těla nového hostitele. V akutním stadiu onemocnění se objevují hlavně horečky a bolestivé otoky kloubů končetin. V pozdějším chronickém stadiu onemocnění zvíře střídavě kulhá na hrudní i pánevní končetiny a mezi jednotlivými epizodami kulhání je klinicky v pořádku. Při správné diagnostice lze boreliózu poměrně snadno a rychle vyléčit antibiotiky. Smysluplnost vakcinace proti borelióze je přinejmenším diskutabilní.

Při silném napadení klíšťaty se může u psů i koček objevit tzv. klíšťová paralýza. Klíšťata vylučují slinnými žlázami toxiny bílkovinné povahy, u samiček tvořících vajíčka jsou tyto toxiny nejnebezpečnější, které mohou ovlivňovat nervové buňky a způsobit až mírnou obrnu, která většinou spontánně odeznívá do dvou dnů po odstranění klíšťat.

Choroby přenášené klíšťaty se však nemusí objevit ihned při infekci, ale až po několika týdnech a měsících, kdy projev onemocnění již majitel nespojuje s napadením klíšťaty ani s dovolenou v jižních zemích, což prodlužuje diagnostiku onemocnění a tato prodleva může vést k horšení stavu zvířete. Z tohoto hlediska je nejjednodušší zaměřit se na prevenci. Na našem trhu je celá řada veterinárních přípravků s repelentním účinkem. Je nutné pouze vybrat formu aplikace a zohlednit druh, věk a hmotnost zvířete, protože celá řada přípravků obsahujících např. jako účinnou látku permethrin, není vhodná pro kočky a jejich aplikací lze kočku i usmrtit. Na věk je nutné pamatovat hlavně u štěňat a koťat, protože pouze některé přípravky jsou určeny pro nejmladší věkové kategorie zvířat. Hmotnost zvířete je nutné znát kvůli dávce, kterou máme aplikovat. U sprayů je to počet stříknutí, u tzv. spotů jsou ampulky rozděleny již výrobcem dle hmotnosti.

Důležitá je i aplikační forma. U psů, kteří se často koupou nelze aplikovat pudr do srsti ani repelentní obojek, protože se vodou znehodnocují. Obojek by měl mělo mít zvíře na krku stále, nelze jej nasazovat pouze na procházku. Někteří majitelé si oblíbili jako aplikační formu spray, kterým zvíře pravidelně stříkají. Ne všechna zvířata však tolerují zvuk rozprašovače a aerosol dopadající na jejich tělo. U mnoha koček nelze spray aplikovat vůbec.

Hitem několika posledních let jsou tzv. aplikace spot-on. Jedná se o plastové ampulky naplněné repelentní látkou, která se zvířeti vymáče na kůži v rozhrnuté srsti v místě, které zvíře nemůže olízat. Tyto tekutiny mají lipofilní charakter a časem pokryjí celý povrch těla zvířete, aby jej uchránily před přisátím klíšťat. Účinnosti těchto se většinou pohybuje okolo čtyř týdnů, potom je nutno aplikovat další dávku. Jejich účinnosti se však také může snižovat při šampónování zvířete.

Jestliže i přes preventivní opatření najdeme na zvířeti klíště, je třeba, co nejrychleji je odstranit. Jak již bylo zmíněno, má klíště na chobotku, kterým je zavrtáno do kůže háčky, které se otevrou proti směru vytažení. Proto je doporučováno klíštětem mírně kývat různými směry, háčky takto vyviklat a klíště lehce vytáhnout. Objevují se studie, které nedoporučují ani dušení klíštěte olejem, či mastným krémem, protože parazit může při dušení vypustit do hostitele velkou dávku toxických slin. Na naší klinice používáme nejčastěji vytáčení pinzety na klíšťata, které umožňují uchopení klíštěte za hlavičku a vytažení v celku, aniž bychom poškodili tělo klíštěte a jeho obsahem potřísnilo sebe či zvíře. Po vytažení klíštěte je nutné vždy zkontrolovat, zda kousek nezůstal v kůži zvířete a místa vydezinfikovat. Je vhodné myslet i na osobní hygienu, protože celá řada onemocnění je přenosná i na člověka.